

DE VLAAMSCHE LITERATUUR EN DE ZEE.

Door Karel JONCKHEERE.

In de Vlaamsche letteren ruischt de zee, noch in sourdine, noch met matigen golflslag, mocht als felle storm. Er zijn verschillende redenen voor.

Een Vlaming houdt van kleuren. Nu is de zee niet bepaald kleurloos — al is zij zeer dikwijls eendertonig van grondkleur; doch haar tinten wemelen zoo door elkaar, haar steeds sidderend schuiven van de eene nuance in de andere is zoo aanhoudend, dat zelfs de schilder, wiens palet het meest de parelmoeren tonaliteiten van de zee vertoont, James Ensor, elken dag met meer overtuiging verklaart : « J'ai peur de la mer ». Dit deinend picturale van de zee trekt zeer sterk aan, doch het heeft zeer zelden een schrijver op gelukkige wijze geïnspireerd.

Daar de kust slechts 67 km. lang is, moet, numeriek gesproken, het aantal schrijvers, die op bestendige wijze door de zee zouden kunnen doortrild worden om letterkundige kunst te scheppen, beneden dezen staan, die land, bosch of heide in hun werk verheerlijken.

Er zijn oneindig meer moeilijkheden gepaard, daar waar een schrijver, het leven van een visscher tot een roman, een novelle of een tooneelwerk zou willen bewerken. Hoeveel menschen, die jaar in, jaar uit langs de kust wonen, zouden in de ziel, de levenswijze, de beroepsvaardigheid van een visscher gedrongen zijn ? Hoevelen durven of kunnen meevaren om een sloep of een trawler op verre tochten te vergezellen ? Hoe gemakkelijker kan het leven van een boer niet worden nagegaan ! Voor het oogenblik is, onder de visschers zelf, nog niemand opgestaan om het aartsvaderlijke beroep van zijn geslacht te boek te stellen. Ook onder de intellectueelen, die op onze koopvaardijvloot varen, zijn bijna geen namen aan te wijzen, die zich verdienstelijk hebben gemaakt door marineschetsen of ander letterkundig uitspreken. Een Arthur Van Schendel bezitten de Vlamingen in geen geval.

Toch kan niet worden beweerd, dat de Vlamingen geen zeevaardersvolk zijn geweest, zijn of kunnen worden. Zoo bewust zijn ze echter niet, om de zee als levend decorum, of als motief in hun literatuur te verwerken.

Plaatsruimte ontbreekt om deze en andere redenen dieper in te gaan. Wij zouden trouwens den indruk niet willen wekken, dat er hoegenaamd niets bestaat in verband met de zee.

De poëzie leent zich het best om het vluchtige van een kleuren-indruk vast te leggen. De Vlaamsche literatur kan op tal van stemmingsgedichten wijzen, waarvan er enkele ware poëzie zijn. Wie zee zegt, zegt onmiddellijk ijste, ruimte, heimwee, oneindigheid. Wanneer dichters met beperkten blik zich aan bespiegelingen vóór onze Noordzee willen wagen, dan wreken de wateren zich zelf : hun zang rijst zoo hoog boven de schorre klanken van den dichter, dat men dezen zonder meer naar de rederijerskinderkamer verwijst. Zelfs Gezelle bleek onmachtig, toen hij over de zee wilde zingen. Hij geraakt niet verder dan enkele geslaagde klanknabootsingen. Slechts één, die zeer groot was en zich zelf voor zeer klein hield, heeft het echte accent gevonden om de zee binnen zijn woorden te halen : Karel van de Woestijne. Men kan de Zee niet volgens een architectonisch plan in woord en zang opbouwen; daarom faalde ook Verschaeve in zijn « Zeesymphonieën », voor enkele fragmenten gelukt, in hun geheel aandoende als te artificieel en te gezwollen.

Niet onverdienstelijke poëzie over de zee schreven : Eugeen Van Oye, Hugo Verriest, Urbain Van de Voorde, die, met Van de Woestijne één van de zeldzamen is, wiens talent « afgestemd » is op het orgel van de zee, Firmin Van Hecke, August Van Houtte, René De Clercq, Ferdinand Vercnocke...

Wat in proza vóór ons ligt, is eerder een transpositie van de zee te lande, dan werkelijk een marine-aanvoelen : Conscience met zijn « Bella Stock », Virginie Loveling; Streuvels, die met Raymond Brulez, Frans Smits en Gaston Durbreux het hoogste potentiëel zeeatmosfeer biedt. Bij A. Hans is het visschersvolk een zeer dankbaar motief...

Op het gebied van het tooneel kwamen slechts drie werken naar voren waarin de zee of een strandatmosfeer den achtergrond vormt : « Starkadd » van A. Hegenscheidt. « Gudrun » van A. Rodenbach en « Flirt » van Delbeke en Walschap.

Zeer veel is het niet...

Zee, duinen en visschers trilogie van heimwee, rust en leven; ze roepen, lokken, willen bezongen worden en in verzen geaaïd. Wellicht komt thans de tijd, waarop de Vlaamingen zoo groot zullen zijn ze te begrijpen.